

Sygn. akt I CZ 49/18

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M.D.

przeciwko M.M.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 maja 2018 r.,

na skutek zażalenia powoda na wyrok Sądu Apelacyjnego w W.

z dnia 26 lutego 2018 r., sygn. akt VII AGa [...] /18,

**uchyla zaskarżony wyrok pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego przed Sądem
Najwyższym w orzeczeniu kończącym postępowanie
w instancji.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny w W. uwzględniając apelację pozwanej uchylił wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 19 kwietnia 2016 r. zasądzający na rzecz powódki kwotę 149 180,59 zł z ustawowymi odsetkami, w części dotyczącej kwoty 143 491,84 zł i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu [...] w W.

Sąd drugiej instancji zaakceptował ustalony stan faktyczny w zakresie ustalenia, że strony jako małżonkowie zawarły w dniu 18 grudnia 2008 r. umowę majątkową małżeńską rozszerzającą wspólność ustawową, w dniu 11 czerwca 2013 r. umowę ustanawiającą rozdzielność majątkową oraz łączyła je umowa o świadczenie usług, na podstawie której powód wykonywał obsługę prawną grupy spółek, a pozwana po otrzymaniu wynagrodzenia od klienta, na podstawie faktury wystawionej przez powoda i miesięcznego zestawienia ilości godzin usług prawnych, przekazywała mu wynagrodzenie należne z tytułu usług świadczonych przez niego osobiście. Nie podzielił natomiast ustaleń co do chwili wymagalności roszczeń powoda określonej na datę uzyskania zapłaty przez pozwaną od zleceniodawcy. Wyjaśnił, że postanowienie umowne o wymagalności roszczeń powoda dopiero po uzyskaniu wynagrodzenia przez pozwaną od klienta jest nieważne jako sprzeczne z naturą łączącego strony stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.). Zgodnie z art. 455 k.c. pozwana powinna spełnić świadczenie niezwłocznie po wezwaniu, którego rolę pełniło comiesięczne przedstawianie przez powoda informacji dotyczącej ilości godzin usług prawnych i z tą chwilą roszczenia powoda stawały się wymagalne. Oznacza to, że jedynie wynagrodzenie za usługi wykonane w czerwcu i lipcu 2013 r. stało się wymagalne po dniu 11 czerwca 2013 r. tj. po dacie zawarcia umowy o rozdzielności majątkowej. Zgodnie z art. 31 k.r.o. wszelkie przedmioty majątkowe nabyte w czasie trwania wspólności majątkowej stanowią majątek wspólny małżonków, a nadto umową z dnia 18 grudnia 2008 r. strony rozszerzyły wspólność majątkową na wszystkie składniki ich majątków, z wyjątkiem nieruchomości. W świetle art. 49 § 1 pkt 5 k.r.o. nie ma przeszkód, by rozszerzyć wspólność na wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę lub innej działalności zarobkowej na wierzytelności już wymagalne, a zatem zasadnicza

część wierzytelności objętych pozwem stała się wymagalna jeszcze przed zawarciem w dniu 11 czerwca 2013 r. umowy o rozdzielenie majątkowej i stała się częścią majątku wspólnego. Ponieważ powód w istocie domagał się rozliczenia wierzytelności stanowiącej składnik majątku wspólnego małżonków i zmierzał do dokonania co najmniej częściowego podziału majątku wspólnego, to postępowanie takie powinno się toczyć w pierwszej instancji przed sądem rejonowym w trybie postępowania nieprocesowego (art. 566 - 567 k.p.c.). Mając na uwadze regulacje zawarte w art. 684 w zw. z 567 § 3 k.p.c., 567 § 1, 688 k.p.c. i 45 § 1 k.r.o. Sąd Apelacyjny przyjął, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. tj. nie dokonał podziału majątku wspólnego zgodnie z tymi regułami, a zwłaszcza nie przekazał go do rozpoznania sądowi rejonowemu, co stanowiło przyczynę uchylenia zaskarżonego wyroku w części, w jakiej wierzytelności dochodzone pozwem stanowią składnik majątku wspólnego.

W zażaleniu na powyższy wyrok w punkcie pierwszym powód zarzucając naruszenie art. 233 § 1 w zw. z 321 § 1, 397 § 2 i 391 § 1 k.p.c., art. 394¹ § 1¹ w zw. z 386 § 4 k.p.c., wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w W. lub innemu sądowi równorzędnemu..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreślono, że kontrola dokonywana w ramach zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma charakter formalny, a zażalenie ma służyć zbadaniu, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek określonych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. a więc, czy powołana przez sąd przyczyna opiera się na jednej z przesłanek ustawowych. Dokonana kontrola ma charakter czysto procesowy, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito* (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012, I CZ 136/12 z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony,

bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22, z dnia 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97, LEX nr 50750, z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, LEX nr 519260, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36, z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635, z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy rozpoznał istotę sprawy rozstrzygając żądanie powoda dotyczące zapłaty wynagrodzenia ze stosunku obligacyjnego łączącego strony zarówno w płaszczyźnie ustaleń faktycznych, jak i jego materialnoprawnej podstawy. Wyjaśnił również przyczyny, dla których przyjął, że żądanie powoda nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu o podział majątku wspólnego i prowadzenie postępowania w niniejszej sprawie jest dopuszczalne. Na marginesie jedynie wyjaśnić można, że zarówno art. 49 ust. 4 k.r.o., jak i art. 31 § 2 pkt 1 k.r.o. oraz art. 33 pkt 7 k.r.o. normują przynależność wynagrodzenia za pracę lub inną działalność zarobkową małżonków i wierzytelności z tego tytułu do majątku wspólnego lub odrębnego w płaszczyźnie osobistego, dwustronnego stosunku łączącego małżonka z pracodawcą lub stroną stosunku cywilnoprawnego, który w stosunku do małżonków jest osobą trzecią. Przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego nie regulują całości stosunków majątkowych małżonków. W obowiązującym stanie prawnym brak ograniczeń zdolności małżonków do zawarcia pomiędzy nimi czynności prawnych z zakresu kodeksu cywilnego a więc jeżeli prowadzą oni oddzielne działalności zarobkowe (gospodarcze) i ich charakter nie wyklucza zawarcia umów o pracę albo świadczenia usług wykonywanych przez małżonka osobiście na rzecz drugiego małżonka jako zleceniodawcy, to może istnieć ważny stosunek obligacyjny, którego elementem jest wynagrodzenie podlegające rozliczeniu i wypłacie w ramach tego stosunku. W przypadku umownego rozszerzenia wspólności małżeńskiej na wszystkie składniki majątków małżonków ocena przynależności wierzytelności o to wynagrodzenie do majątku wspólnego lub odrębnego małżonków nie może nastąpić przed rozstrzygnięciem sporu cywilnego pomiędzy stronami umowy, bo w przeciwnym razie małżonek (zleceniodawca),

byłby zarówno uprawnionym do wierzytelności o wynagrodzenie drugiego małżonka, jak i dłużnikiem zobowiązanym do wypłaty.

Z tych względów orzeczono na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁵ k.p.c., o kosztach postępowania zażaleniowego rozstrzygając zgodnie z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c.

jw

ał